

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Tomáš Složil

Výchovné vlivy organizace Pionýr na Šumpersku

v minulosti a dnes

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškeré zdroje, které jsem v práci použil.

V Olomouci dne 21. 4 2015

.....

Tomáš Složil

Poděkování

Na prvním místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D. za trpělivost a odborné vedení bakalářské práce, poskytnutí rad a připomínek. Děkuji také své rodině za podporu při studiu.

Obsah

ÚVOD	6
I. ČÁST	7
1. Výchova mimo vyučování	8
1.1 O výchově mimo vyučování.....	8
1.2 Funkce výchovy mimo vyučování.....	9
1.3 Osobnost vedoucího ve výchově mimo vzdělávání	10
2. Volný čas.....	11
2.1 Pojem volný čas.....	11
2.2 Zájmové činnosti	12
2.3 Vývoj volného času.....	13
2.4 Sdružení volného času.....	14
3. Pionýr	16
3.1 O Pionýru.....	16
3.2 Program a činnost Pionýra	18
3.3 Vychovatel v Pionýru.....	20
3.4 Ideály Pionýra.....	21
3.5 Historie Pionýru.....	22
3.5.1 Pionýr do roku 1970.....	22
3.5.2 Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže	23
3.5.3 Vývoj Pionýra po roce 1989.....	24
II. ČÁST	25
4. Výchova i činnost v PS Bludov.....	26
4.1 Pionýrská skupina Bludov.....	26
4.2 Výchova v duchu komunistické mravnosti.....	26
4.3 Výchova tělesná	27
4.4 Polytechnické vzdělávání	28
4.5 Výchova k přírodě.....	28
4.6 Rozumová výchova.....	28
4.7 Souhrn činnosti v PS Bludov	29
5. Výchova v PS Šumperk.....	30
5.1 Pionýrská skupina Šumperk	30
5.2 Tábornický oddíl Slunovrat.....	30
5.3 Činnost T. O. Slunovrat.....	31
6. Souhrn získaných informací.....	32
ZÁVĚR	33

Seznam použité literatury.....	35
Internetové zdroje.....	36
ANOTACE.....	37

ÚVOD

Pionýr je jedna z mnoha současných zapsaných spolků, které pracují na mezinárodní úrovni už po několik desítek let. I přes mnohá negativa, které s tímto institutem byly spojeny v minulém režimu, se tato organizace stala pojmem pro trávení volného času. Nejdůležitějším faktem je, že Pionýr už není to, co býval před rokem 1989 a stal se samostatně fungujícím spolkem se širokou nabídkou činnosti.

Hlavní motivací pro psaní této bakalářské práce, je moje dlouholeté členství v zapsaném spolku Pionýr. S Pionýrem se pojí svým způsobem celý můj život i život mých rodičů. V této organizaci jsem byl jako dítě, později i jako instruktor až jsem se dostal k vedení jednoho z posledních fungujících oddílů v okrese Šumperk.

Viděl jsem několik prací na téma Pionýr, které se zabývaly historií organizace. Vývoj organizace je velmi zajímavý a má důležité postavení v pedagogice volného času. Avšak mé smýšlení si vydalo jinou cestou. I když předrevoluční Pionýr měl mnohá úskalí, můžeme v něm hledat mnohá poučení a inspirace prostřednictvím historických pramenů, protože v kronikách se skrývá mnoho skvostů jak výchovně působit na děti a mládež. Tak jsem se zaměřil na působení této organizace v okrese Šumperk.

Cílem této bakalářské práce je srovnat výchovu v Pionýrské organizaci z pohledu dvou režimů v okrese Šumperk.

V první části se bude práce zabývat pojmy Výchova ve volném čase a Pionýr, dále promítnutím jeho nejdůležitějšími historické mezníky a vývojem spolku v současnosti. Druhá část se bude zabývat již výchovou ve volném čase a jejím působením na děti a mládež. Toto téma pojato jak z pohledu vybrané PS v 80. letech, tak ze současnosti. Současný pohled na práci s dětmi a mládeží bude využit z pionýrského oddílu v Novém Malíně.

I. ČÁST

1. Výchova mimo vyučování

Tato kapitola pojednává o výchově mimo vyučování, funkcích výchovy a o výchovném působení vychovatele na vychovávaného.

1.1 O výchově mimo vyučování

Velmi důležitou součástí každého dne je volný čas a s ním i spojená výchova mimo vyučování. Pojem výchova mimo vyučování může být pojata jako výchova, která není ovlivňovaná výchovou v rodině, probíhá v době volného času a je zajištěná institucemi neformálního vzdělávání. Výchovu mimo vyučování můžeme definovat jako pedagogické ovlivňování volného času.¹

„Pedagogické ovlivňování volného času, zejména výchova dětí a mládeže mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení. Poskytuje příležitost uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti.“²

Důležitou rolí ve výchově mimo vyučování, je osobnost pedagoga, který pracuje v dané instituci. Pedagog musí být odborníkem v odvětví volného času, ve kterém se pohybuje. Každý pedagog volného času při činnosti s dětmi a mládeží musí dodržovat tyto zásady

- Vytvoření nebo používání kvalitních výchovných programů pro děti a mládež;
- Zajištění prostředí pro práci s dětmi, vytvoření místa, které dá dítěti pocit bezpečí a duševní rovnováhy;
- Přístupování ke každému dítěti individuálně a respektování jeho potřeb;
- Udržování kontaktu s rodiči a pravidelně je informovat o činnosti;
- Vytváření podmínek pro seberealizaci a aktivizaci dětí.
- Nenutit děti do činnosti a dodržovat princip dobrovolnosti
- Hledat nové přístupy pro práci s dětmi
- Musí být oporou, autoritou a zároveň kamarádem³

¹srov. PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 37

²PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 37

³srov. PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 38-39

1.2 Funkce výchovy mimo vyučování

Výchova mimo vyučování má svoje specifika a svoje funkce. Rozlišujeme čtyři základní funkce: Zdravotní, preventivní, sociální a výchovně vzdělávací.

Zdravotní funkce

Mimoškolní instituce plní zdravotní funkci tím, že pomáhají vytvářet a udržovat zdravý životní styl. Patří nejen dodržování hygieny. Instituce vytvářejí zdravotně nezávadné prostředí pro děti a mládež. Patří sem i pocit bezpečí a pohody. Zdravotní funkci naplňují i pohybové, odpočinkové činnosti. Po celodenním sezení se dítě potřebuje protáhnout nebo relaxovat. Instituce tak pomáhá usměrňovat denní režim. Tedy spíše je součástí denního režimu, který je důležitý pro život člověka.

Preventivní funkce

Důležitou součástí výchovy je prevence sociálněpatologických jevů. Základem prevence je kvalitní trávení volného času, které předchází rizikovému chování. Preventivní funkci plní instituce předcházením negativních jevů. Zajímají se o problémy vychovávaných. Předchází jim pomocí různých metod. Prevenci je dobré kombinovat s rozvojem osobnosti. Dítě se učí toleranci vůči mladším, rozeznávat dobré a špatné (šikana, vandalizmus, drogová závislost).

Sociální funkce

Sociální funkci by mělo plnit každé zařízení volného času. Nejde tu zde jen o náhradu výchovy v rodině. Vytvoření domácího prostředí, upevňování a vytváření sociálních vazeb to jsou sociální funkce. Každé dítě se učí vybudovat nové vztahy, upevňuje své postavení a sociální roli ve skupině, setkává se s novými autoritami (např. osobnost vychovatele, instruktora).

Výchovně vzdělávací funkce

Plnění výchovně vzdělávací funkce patří mezi nejdůležitější a klade se na ni největší důraz. Je naplňovaná v každém zařízení volného času. Zakládá se na přímém a účelném působení na osobnost vychovávaného. Dítě je využívá volného času k prohlubování svých zájmů a učení se novým věcem, získává nové dovednosti a vědomosti.⁴

⁴ srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 14-17

1.3 Osobnost vedoucího ve výchově mimo vzdělávání

Při této práci nelze jednat nahodile, jak nás právě napadne. Určitým počínáním něco sledujeme, čehosi chceme dosáhnout, cosi respektujeme. Existují tři základní typy vedení (jakéhokoli) kolektivu:

Autoritativní typ

Vedoucí rozhoduje silou své osobnosti sám, jedná přesvědčivě, vydává příkazy, k motivaci využívá svůj vliv a vážnost svého slova a rozlišení odměn, o kterých rozhoduje sám. Popouzí ho, když mu do jeho rozhodnutí někdo mluví, často vyžaduje naprostou poslušnost, všechno dělá sám, protože on to udělá nejlépe a nejsprávněji (podle svých představ). Autoritativní přístup je nutný v krizových a kritických situacích - začne-li od našeho ohníčku hořet louka, nelze zahájit diskusi o tom, co by se mělo a mohlo dělat, je prostě třeba rychle oheň uhasit a hrnou-li se děti po frekventované silnici v neukázněném houfu a družné zábavě, je třeba je rychle srovnat. Přináší v běžné činnosti poměrně rychle výsledky,

Demokratický typ

Vedoucí většinou formuluje úkoly i postupy za účasti dětí a spolupracovníků, sám má sice vždy připravený návrh, ale přijde-li někdo s lepším, přijme ho, neformálně uvádí v soulad průběh prací, radí se s kolektivem o dosažených výsledcích, zjištěné nesrovnalosti – jde-li to – vyřizuje společným jednáním, motivuje osobním příkladem i možností aktivní účasti na činnosti, jejím hodnocení, nezapomíná na ocenění (odměny a vyznamenání). Výsledky se dostavují později.

Liberální typ

Vedoucí ponechává výraznou volnost v jednání, členové kolektivu si mohou přímo stanovit či alespoň rozpracovat cíle své činnosti a mají vlastně zcela volné ruce při jejich realizaci, někteří však nic nedělají, aby se nepohádali (se všemi je potřeba vyjít po dobrém i za cenu „odpuštění“ neboli nedůslednosti). Role vedoucího spočívá v podpoře jejich práce a v předávání či zprostředkování informací, v pomoci při překonávání překážek, nezřídka však sklouzává do situace, že to raději udělá sám (hlavně aby to bylo). Výsledky se mnohdy dostavují se zpožděním a spíše obtížně.

2. Volný čas

Tato kapitola se bude věnovat volnému času, jeho definici, historii a sdružením volného času.

2.1 Pojem volný čas

Volný čas můžeme pojmut jako čas pro odpočinek, zájmovou činnost nebo zábavu. Jedná se o dobu, kterou jedinec tráví mimo zaměstnání nebo školu.

Pávková definuje volný čas takto: „*Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.*”⁵

Pro děti je volný čas velmi důležitý. Je to pro ně spojení jak navázat kontakt s vrstevníky. Proto by se měli rodiče zajímat, jak kvalitně může jejich dítě trávit čas. Dnešní společnost nabízí širokou paletu zájmových a sportovních kroužků, do kterých dítě může chodit.

K volnému času lze přistupovat z několika pohledů:

- **Ekonomický pohled:** Je důležité, jak moc společnost investuje do volnočasových zařízení, protože jak je známo volný čas je velmi prosperujícím odvětvím, záleží také na tom, jak velkou částku jsou lidé schopni obětovat pro kvalitní trávení volného času. Tento ekonomický pohled je velmi důležitý pro majitele společností, protože dát zaměstnancům možnost kvalitně trávit volný čas, znamená větší produktivitu.
- **Sociální a Sociálněpsychologický pohled:** volný čas je důležitý pro navázání vztahů a začlenění do kolektivu. Dále může při rádném vedení sloužit jako prevence proti negativním vlivům ze stran vrstevnických skupin v průběhu dospívání.
- **Pedagogický a psychologický pohled:** V tomto pohledu je potřeba zvážit individuální zvláštnosti každého jedince v procesu výchovy ve volném čase. Činnosti ve volném čase jsou důležité pro rozvoj osobnosti a uspokojení potřeb člověka. Je důležité ho motivovat, aktivizovat a dát mu prostor pro seberealizaci.⁶

⁵ PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 13.

⁶ srov. PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 15-17.

2.2 Zájmové činnosti

Cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů, schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti. Zájmy jsou nejčastěji vyvolány potřebami, ale nejsou s nimi totožné. Zájmy se rozvíjí na základě existujících potřeb, umožňují jejich uspokojování a tím ovlivňují jejich charakter a vznik dalších potřeb.

Zájem = snaha zabývat se předměty nebo činnostmi, které člověka upoutávají po stránce poznávací nebo citové. Patří mezi vlastnosti aktivačně-motivační.

Dělení zájmů podle:

Úrovně činností - aktivní - zabývá se aktivně předmětem svého zájmu

- receptivní (produktivní)

Intenzity zájmu - hluboké

- povrchní

Časového trvání - krátkodobé

- dočasné

- trvalé

Obsahu:

Společenskovední - pěstuje vztah k vlasti, mateřskému jazyku, výchova k vlastenectví, partnerství, rodičovství a společenská výchova, sběratelství, jazykověda (individuální sběratelství, studium cizího jazyka, publicistika...)

Pracovně-technické - zdokonalování manuálních dovedností, nové technické poznatky a jejich aplikace v praxi (modelářské práce, příprava pokrmů, práce s různými materiály...).

Přírodovědné – prohlubování vědomostí o dění v přírodě, pěstuje vztah k její ochraně. Rozvíjí zájem o pěstitelství, chovatelství (nejčastěji pozorování přírody na vycházkách, pěstitelské práce, rybářství, včelařství...).

Esteticko-výchovné – formují estetické vztahy dětí k přírodě, společností a kulturním a materiálním hodnotám. Činnosti zaměřené na VV, HV, DV, literární a hudební. Pohybový projev, malba, modelování, návštěvy výstav, hra na nástroj, sborový zpěv, četba...)

Tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření - fyzická zdatnost a tělesná odolnost. Plavání, bruslení, lyžování, gymnastika, všechny druhy sportů. Důležité jsou zejména činnosti, které se mohou konat v přírodě- turistika

2.3 Vývoj volného času

Volný čas se v podvědomí lidí objevuje od jakživa. První zmínky o volném čase se objevily již ve starověkém Řecku. Aristoteles volný čas pojmul jako čtení veršů, setkávání se s přáteli. V období 14. – 16. století již byl volný čas úplně minimalizován, místo toho bylo přidáno více práce a volný čas pro vlastní relaxaci a duševní klid byl jen pro vyšší vrstvu ve společenském žebříčku. Děti například pracovaly asi 14 hodin denně.

S probíhajícími staletími narůstala populace a krátila se pracovní doba a zmenšovala se i otrocká práce dětí. Zároveň se také prodlužovala délka života a na přelomu 19. a 20. století začalo docházet k velké migraci lidí z venkova do měst. V tehdejších vesnicích byli lidé přikováni k vlastním hospodářstvím, o které se museli starat 24 hodin denně. Tato zodpovědnost odpadávala po přestěhování se do města.

U nás se pojem volného času dostal do podvědomí v první polovině 20. století. Společnost si začala uvědomovat, že pro předcházení negativních vlivů u dětí a mládeže bude nutné zajistit jim smysluplné trávení volného času. Začaly vznikat zařízení věnující se mladším dětem. V té době do volného času zasahoval stát jen sporadicky.

V meziválečném světě vznikly dvě základní formy volnočasových zařízení. Západoevropské země využívali dobrovolné volnočasové spolky, naopak na východě v Sovětském svazu, byla výchova mimo vyučování spjata s přímými vlivy státu.

Po 2. světové válce Evropa rozdělená, ale rozvoj volnočasových zařízení pokračoval. I když se volný čas v každém státě přesto měli společné znaky. V zemích ovlivněných Sovětským svazem, byl volný čas ovlivňován z větší míry státem a to až do 90. let. Od 90. let začal volný čas dětí a mládeže narůstat, a nabídka trávení volného času stále narůstala.

2.4 Sdružení volného času

Školská zařízení se v dnešní době zabývají ve velkém nabídkou mimoškolních aktivit. Velký podíl s organizováním volného času mají i sdružení (zapsané spolky), která fungují na celostátní úrovni. Mezi největší patří:

- **JUNÁK**

Junákem se rozumí český skaut. Tento pojem zavedl A. B. Svojsík, zakladel Junáka a průkopník Skautingu. Tato organizace prošla od svého založení mnohým a dnes je jedním s největších sdružení v České republice a součástí mezinárodního sdružení Skautingu. Hlavním posláním v Junáku je vedení dětí a mládeže k zodpovědnosti, rozvíjet fyzické a duševní dovednosti. Principy skautingu byly inspirací pro vývoj dalších sdružení, hlavně jeho program a družinový systém.⁷

- **Hnutí Brontosaurus**

Jedná se o spolek, zabývající se ochranou a udržováním životního prostředí. Zajímavostí spolku je skloubení ochrany přírody a zážitkové pedagogiky. Brontosaurus pořádá celoročně víkendové, týdenní i dvoutýdenní výpravy za různými cíli (revitalizace lesů a studánek, kosení luk), které jsou spojeny i se zážitkem, často jde i o spojení s druhem hry nazvaným LARP. Pobytové akce Brontosauru jsou organizovány často i v zahraničí.⁸

- **Duha**

Je dalším spolkem, který se zabývá prací s lidmi. Je postavená na svobodné vůli členů, sdružuje děti, mládež a dospělé. Činnost tohoto spolku je velmi pestrá. Ve svém programu nabízejí nejmodernější způsoby trávení volného času a to nejen pro své členy, ale i pro veřejnost. Hlavním mottem duhy je různorodá činnost.⁹

- **YMCA**

⁷ srov. PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 143

⁸ srov. O nás. *Hnutí Brontosaurus*. [online]. ©1974-2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.brontosaurus.cz/>

⁹ O nás. *Duha, sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi*. [online]. © 2000 – 2009 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.duha.cz/o-nas>

Jedná se o křesťansky orientované nepolitické sdružení zabývající se prací s mladými lidmi. Název YMCA je zkratkou z anglického názvu „Young Men’s Christian association“. YMCA usiluje o rozvoj osobnosti členů jak po fyzické, tak po duševní stránce.¹⁰

- **Liga lesní moudrosti – Woodcraft Indians**

Liga lesní moudrosti je organizace zaměřená na výchovu dětí, mládeže a dospělých podle zásad woodcraftu. Členové kmenů podnikají pestrou paletu činností od přechodů hor přes programy pro postižené a ekologické projekty až po sjíždění řek. Táboření je spjato nejen s učením se dovednostem a znalostem, ale i s vnímáním přírody a prožitky, které jinde nezažijeme. Těžiště činnosti LLM leží v kmenech – existují kmeny dětské i dospělé, ale táboří i rodiny s těmi nejmenšími.

- **Salesiánské hnutí mládeže**

Je to sdružení dětí a mládeže s působností na celém území ČR, které nabízí dětem a mládeži ve volném čase různorodé sportovní, kulturní, vzdělávací a duchovní aktivity zaměřené na harmonický rozvoj osobnosti. Svou činností se snaží podporovat aktivity mladých vychovatelů a jejich prostřednictvím působit pozitivně na děti a mládež. Základním výchovným principem je preventivní systém sv. Jana Boska. Heslem sdružení je „Mladí pro mladé“.

- **Česká tábornická unie (ČTU)**

Organizace, která volně sdružuje děti, mládež a dospělé v klubech a tramských osadách na základě společného zájmu o tábornictví. Cílem výchovy je rozvíjení tábornických dovedností a sportovní vyžití v přírodě. Vychází z myšlenek lesní moudrosti, vyznává principy samostatnosti a aktivity. Pořádají speciální oblastní a ústřední tábornické školy (letní i zimní) s různým zaměřením na dovednosti vodácké, jezdecké, lyžařské, horolezecké, dále soutěže a přehlídky- tramská porta a brána.

¹⁰ srov. PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 144

3. Pionýr

V této kapitole se budeme věnovat zapsanému spolku Pionýr, programu, činnosti, ideálům, jednotlivým prvkům Pionýra a mimo jiné i historii.

3.1 O Pionýru

Pionýr, z. s. samostatnou a demokratickou organizací sdružující děti, mládež a dospělé. Nabízí širokou paletu programů a není členem, žádného politického hnutí, nebo náboženství.

„Zabývá se osvětovou, výchovnou, vzdělávací, charitativní činností; obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a mládeže bez ohledu na jejich členství ve spolku“¹¹

Činnost Pionýra je uskutečňována na území České republiky s hlavním sídlem v Praze. Hlavními orgány jsou: Výroční zasedání Pionýra (VZP), Česká rada Pionýra (ČRP), předseda Pionýra a jeho dva místopředsedové, Výkonný výbor ČRP, Kontrolní a Rozhodčí komise Pionýra.

Předseda Pionýra

Je statutárním orgánem a členem VV ČRP. Je oprávněn jednat za organizaci ve všech záležitostech. Svolává v souladu se stanovami schůze VV ČRP a ČRP.

Česká rada Pionýra

Předseda svolává radu minimálně jednou ročně. ČRP rozhoduje o jednacích řádech orgánů, rozhoduje o vnitřních směrnících a ekonomických otázkách (rozpočet, členské příspěvky).

Do ČRP se volí delegáti. Delegáti jsou voleni na období jednoho roku. Každá pionýrská skupina (PS) si volí jednoho delegáta za každých třicet započatých členů. Tito delegáti se

¹¹ Stanovy a program Pionýra. 2013. vyd. Praha, 2013

zúčastňují krajských rad, kde volí delegáty do ČRP. Krajszí delegáti volí jednoho delegáta za každých 6 % členské základny.¹²

Výroční zasedání Pionýra

Výroční zasedání Pionýra je nejvyšší orgánem Pionýra, které je svoláváno předsedou minimálně jednou za pět let. VZ rozhoduje o Stanovách a Programu Pionýra, je taky hlavním plánovatelem jeho činnosti. Dalšími povinnostmi je volba nebo odvolání předsedy a na jeho návrh poté volba místopředsedů, ekonoma a dalších členů výkonného výboru.¹³

Další organizační složkou je krajská organizace (KOP), pod kterou spadají pionýrské skupiny (PS).

Krajská organizace Pionýra (KOP)

Krajské organizace slouží k zajištění činnosti v celé České republice. Jedná se o pobočný spolek, který plní své úkoly na území kraje. Krajské organizace můžou být sloučeny, ale pouze tehdy, když spolu sousedí. Jako příklad mohu uvést Olomoucko-Zlínskou KOP se sídlem ve městě Kroměříž. Jejimi povinnostmi je spravování majetku KOP, rozhoduje o registraci členů, spolupořádá a pořádá veřejné akce a akce pro členy, nebo rozhoduje o zrušení a zakládání oddílů.

Pionýrská skupina (PS)

Pionýrské skupiny jsou dalším pobočným spolkem, který je součástí Pionýra. PS spadají pod KOP. Vznik pionýrské skupiny schvaluje Výkonný výbor České rady Pionýra. Podmínkou pro založení pionýrské skupiny je podání návrhu. V návrhu musí být uvedeni první vedoucí skupiny a hospodář, kteří k vedení musí mít patřičné vzdělání v rámci organizace. Pionýrskou skupinu musí tvořit nejméně 15 členů do 26 let a dva členové musí být starší 18 let. Součástí pionýrské skupiny musí být minimálně jeden oddíl.

¹² srov. *Stanovy a program Pionýra*. 2013. vyd. Praha, 2013, s. 16-20

¹³ srov. *Stanovy a program Pionýra*. 2013. vyd. Praha, 2013, s. 16-20

Pionýrský oddíl

Pionýrské oddíly jsou základní jednotkou Pionýra, kde se scházejí jejich členové. Právě oddíly jsou důležité pro navyšování členské základny. Každý oddíl má svého vedoucího, který má k vedení patřičné vzdělání v rámci sdružení. V rámci stanov se členové schází minimálně jednou měsíčně prostřednictvím oddílových schůzek a akcí. Spolu s vedoucím jako odpovědnou osobou spolupracují také instruktoři. Oddíly mohou své členy dělit do družin, podle zájmů nebo věku.¹⁴

3.2 Program a činnost Pionýra

Program Pionýra je součástí stanov. Pionýr ve svém programu je činnosti především sdružením dětí a mládeže, avšak umožňuje členství i dospělým. Členem může být kdokoli bez rozdílu vyznání, rasy nebo politických, sociálních rozdílů. Základní jednotkou pro náplň programu jsou oddíly. Oddíly se mohou sami rozhodnout pro náplň svého programu. Hlavním prostředkem pro výchovu v Pionýru je hra. Docházka a účast v programu jsou dobrovolné, protože Pionýr je otevřený všem. Hlavními body programu je podílení se na rozvoji společnosti, hájení svobody a demokratický přístup. Všichni jsou si rovni a zároveň každý z nás je originál, který se potřebuje prosadit a rozvíjet.¹⁵

Pro činnost v Pionýru vzniklo několik projektů, zabývajících se prací s dětmi. Největším projektem bylo Klíčení. Jeho cílem bylo vytvořit výchovné programy pro všechny věkové kategorie, které by měly prohlubovat schopnosti dětí a mládeže. Výchovný program jsou rozděleny do čtyř kategorií:

Mlád'átka a Zvířátka

Tento program je určen pro nejmladší věkové kategorii a to dětem v předškolním věku a žákům první a druhé třídy. Tento program je určen pro děti, které ještě neumějí číst nebo psát. Děti se v něm učí začlenit do kolektivu, poznávat nové formy her, zkoušejí věci, ve kterých by mohly vyniknout. Tento program je pro děti prvním postrčením pro osamostatnění se.

Putování se psem

Putování se psem se věnuje dětem mladšího školního věku, tedy pro děti ve 3. - 5. třídě. Program je rozdělen na několik témat podle zájmů (příroda, sport, technika, umění, člověk a

¹⁴ srov. *Stanovy a program Pionýra*. 2013. vyd. Praha, 2013, s. 6-16

¹⁵ srov. *Stanovy a program Pionýra*. 2013. vyd. Praha, 2013, s. 32-33

společnost). V tomto programu se už děti nesbližují se všemi, ale už záleží na nich, kdo jim přiroste k srdci. Využívají v něm znalostí, které se jim dostaly ve škole a poznávají blíže přírodu.¹⁶

Tajemství staré truhly

Tento program je navržen pro děti staršího školního věku (6. - 8. třída). Tento výchovný program je velmi důležitý pro děti této věkové skupiny. Pomůže jim naučit se přijímání sociálních rolí, umožní mu pochopit, v jakém kolektivu se nachází a proč si ho vybral, tento program dává prostor seberealizace a vytvoření vlastních názorů.

Osmá planeta

Osmá planeta je čtvrtým a zároveň posledním tématem projektu Klíčení. Zabývá se prací s mládeží ve věkové kategorii od patnácti let. V tomto programu se mladí lidé učí rozpoznávat své hranice a zároveň se učí poznávat svou osobnost. Kromě aktivit zabývajících se fyzickou zdatností, Osmá planeta dává účastníkům velký prostor k diskuzi a realizaci vlastních nápadů.¹⁷

Tyto programy jsou veřejně dostupné na oficiální webových stránkách projektu Klíčení. K dalším projektům, kterých se Pionýr účastní nebo je organizuje, patří:

Zdravá pionýrská krev

Tento projekt vznikl v Brně v roce 2001 a jeho cílem je podpořit lidi starší osmnácti let.

Pionýr Open

Jedná se o republikovou akci otevřených kluboven. Před rokem 2014 se akce jmenovala Dobrodružství na míru. Pionýr Open se koná na začátku školního roku a trvá deset dní. Po registraci skupin do tohoto programu, následuje možnost veřejnosti navštívit registrované akce dané skupiny. Tato akce trvá deset dní.

¹⁶ *Klíčení* [online]. 2013 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://kliceni.cz:81/index.php?loc=001>

¹⁷ *Klíčení* [online]. 2013 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://kliceni.cz:81/index.php?loc=001>

V tomto tématu bych si neodpustil, kdybych nezmínil i akci, která v České republice fungovala šestnáct let a v roce 2014 zanikla. Jednalo se o Bambiriádu.

Bambiriáda byla akce pořádaná pod záštitou MŠMT a České rady dětí a mládeže. Cílem této akce bylo prezentovat a zviditelnit spolky sdružující děti a mládež. Jedním z těchto spolků byl i Pionýr, který mimochodem organizoval Bambiriádu v Šumperku.

3.3 Vychovatel v Pionýru

Pro vedení a výchovu dětí je důležitá osoba vychovatele. Vychovatelem v této organizaci je vedoucí dětského kolektivu. Vedoucím dětského oddílu může být osoba starší osmnácti let. Pro splnění kvalifikace vedoucího dětského kolektivu musí budoucí vychovatel nejdříve splnit instruktorské zkoušky a po jejich splnění si teprve doplnit kvalifikaci vedoucího dětského kolektivu.

Kurzy na vedoucího a instruktory zařizuje Pionýrské vzdělávací centrum v každém kraji. V rámci kurzu pro vedoucí, musí instruktor splnit základní oblasti pedagogiky a psychologie, právo, statut a program pionýra, ekonomiku a základy první pomoci.

Jenže dobrý vedoucí se nepozná podle splněného kurzu. Aby vedoucí plnil svoji funkci dobře, musí se nejprve naučit vést děti a vytvořit pro ně příjemné prostředí. Výborný vedoucí přistupuje k dětem demokraticky, bere v potaz individualitu každého svého člena a průběhu roku pravidelně komunikovat s rodiči. Povyšování se nad dítě nikdy nekončí dobře. Rovnost mezi členy a vychovatelem patří důležitým přístupům. Nemůžeme zde mluvit o odstupu jako v případě školních zařízení. Vedoucí musí nastavit hranice tak aby byl kamarádem a autoritou najednou. Fyzické tresty jsou nežádoucí. Vedoucí nesmí děti nutit do činnosti, může mu pouze navrhnout možnosti postupu. Vedoucí Pionýra má přístup k výchovným programům.

Vedoucí by si měl zajistit a vychovat své instruktory. Dávat jim zodpovědné úkoly, aktivizovat je k seberealizaci. Čím více vedoucích pracovníků působí v oddíle tím lépe.

3.4 Ideály Pionýra

Ideály Pionýra jsou součástí programu. Ideály můžeme nazvat takovými 7P. Mezi ideály Pionýra patří:

Překonání: Do překonání se dá zahrnout každá činnost, při které pionýr překonává sám sebe. Za krásný příklad můžeme považovat například první účast na táboře, nebo první návštěvu schůzky, překonání strachu z neznáma.

Pomoc: Tímto ideálem se naplňuje pomoc všem potřebným, nebo také ochota dobrovolnictví, protože pionýr pomáhá druhým.

Příroda: Ideál naplňující úctu vůči všem bytostem, učení respektu a soužití s přírodou.

Poznání: K tomuto ideálu patří setkání se s novými lidmi, poznání nových míst, učení se pomocí hry.

Paměť: Ideál paměti je zaměřen, na pamatování si odkud pocházíme a kde je náš domov.

Pravda: Pionýr je pravdomluvný, upřímný a čestný, pravda je ideál, který by měl být příkladem pro vedoucí. Umění rozlišit správné a špatné a dodržovat své slovo. Pionýr toleruje pravdu jiných lidí.

Přátelství: Nejdůležitější z ideálů. Právě přátelství udržuje oddíl pohromadě. Vedoucí, který je autoritou, ale také přítelem, co naslouchá. Spolupráce s jinými oddíly a spolky.¹⁸

¹⁸ srov. *Stanovy a program Pionýra*. 2013. vyd. Praha, 2013, s. 32-33

3.5 Historie Pionýru

3.5.1 Pionýr do roku 1970

Dříve než byla Pionýrská organizace taková, jakou ji známe dnes, musíme se ohlédnout o pár desítek let zpátky.

Stěžejním obdobím pro vznik Pionýrského hnutí byl rok 1948. V tomto roce byly dle vyhlášky Ministerstva školství a osvěty (MŠO) zavedeny do škol Klubovny mládeže.¹⁹ Tyto klubovny byly pod správou školy a měly zajišťovat mimoškolní aktivitu pro děti a mládež. Do kluboven bylo zapojeno mnoho dalších kolektivů a institucí. Do hlavních bych zapojil učitelský sbor, sdružení rodičů a přátel školy (SRPŠ), Národní výbor a Svaz československé mládeže (SČM), Sokol či sdružení přátel Junáka. Klubovny tedy měly sloužit jako centrum vyžití pro děti všeho věku ať patřily k jakékoliv jiné organizaci nebo navštěvovaly jinou než domovskou školu.

Avšak v roce 1949 přišla na svět organizace při školách s názvem Pionýrská organizace Junáka (POJ) pod Čs. svazem mládeže (ČSM), která přišla s pravidly, které byly částečně přejaty ze Skautingu.²⁰ Organizace se rozdělila na tři části. Základní jednotkou byly družiny, které se seskupily v oddíl a oddíly na stejné škole tvořily skupinu. Vznikly také jednotící prvky (šátek, pozdrav, slib). Hlavním cílem byla společná výchova chlapců a dívek a jejich rovnoprávnost. V roce 1958 na XI. Sjezdu KSČ rozhodlo o vzniku Jisker. Jiskry fungovaly jako příprava dětí na vstup do PO ČSM. Jiskrami se stávaly děti při vstupu na Základní školy složením slibu Jisker a byly jimi až do třetí třídy. Později byly Jiskry pouze v prvním a druhém ročníku. Poté skládali Pionýrský slib a staly se Pionýry.

V 60. letech došlo k rozpadu Pionýrské organizace Československého svazu mládeže společně i s Jiskrami. Rozčlenily se na řadu samostatné fungujících spolků, mezi které patřil Pionýr a Junák.

Tato jejich samostatná činnost však netrvala dlouho a v roce 1970, tj. dva roky po vstupu Varšavských vojsk, byla opět znovuoobnovena jednotná organizace pod názvem Pionýrská organizace ČSSR (PO ČSSR) známá spíše později jako Pionýrská organizace socialistického svazu mládeže (PO SSM).

¹⁹ srov. O zřizování kluboven mládeže na školách II. a III. stupně. In: *Pionýr* [online]. 2012 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/o-pionyr/historie/vestnik1948>

²⁰srov. O Pionýrských oddílech Junáka na základních a středních školách. In: *Pionýr* [online]. 2012 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/o-pionyr/historie/vestnik1949>

3.5.2 Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže

Se zánikem samostatných organizací v roce 1970 začala Komunistická strana Československa (KSČ) formovat pojetí a praktickou činnost PO SSM. Jejich vzájemný vztah a základní cíle vymezily stanovy Socialistického svazu mládeže.

„ Pionýrská organizace vychovává děti k socialistickému vlastenectví, k proletářskému a socialistickému internacionalismu a vytváření ušlechtilých morálních vlastností. Učí se a vede své členy k oddanosti ke komunistické straně, k socialistické vlasti, k pracujícímu lidu; vede je k aktivnímu podílu na práci své organizace, na budování socialismu a osvojování si jeho hodnot. Poznává oprávněné potřeby a zájmy svých členů a spolu s nimi je realizuje.“(Čmolík, 1983, s. 207)

PO byla znovu upevněna ke škole. Tímto činem se většina pionýrských skupin přimkla ke školám. Těm skupinám, které tak neučinily, bylo doporučeno přidružení k některé ze škol. I přes tato doporučení některé PS zůstaly samostatné. Skupinové vedoucí se stali podřízeni okresním tajemníkům PO SSM. Změna nastala až v roce 1977, kdy se skupinové vedoucí stali právoplatnými zaměstnanci školství a jejich nadřízenými byli tím pádem ředitelé škol. Domy pionýrů a mládeže také patřily do školského systému. Dále pak existovaly orgány Pionýrské organizace, kterým se říkalo rady (okresní, krajské a ústřední). Zajímavostí je, že členech rady se nerozhodovalo jen mezi pionýrskými pracovníky ale i v orgánech SSM a KSČ.

Hlavními cíli pionýrské činnosti byla společensky prospěšná činnost, Výchovný systém pro Jiskry a Pionýry, hry a expedice.

Základním kamenem činnosti byl výchovný systém Plamenů a cest. Tento systém byl doplněn zájmovými a odbornými odznaky. Podle tohoto systému, který byl členěn dle věku, musely děti splnit v každém ročníku určité požadavky. Odznaky plnily závaznou část systému. Podmínkou pro získání odznaků byly různě formulované politické požadavky a znalosti uzpůsobené pro daný odznak.

Písemný přehled odznaků:

JISKRY

Musely splnit tzv. Tři plamínky pionýrského znaku, aby mohly složit Pionýrský slib a dosáhnout tak slibového odznaku.

MLADŠÍ PIONÝŘI:

Zde byly udělovány tři plameny: Plamen bystrosti, vytrvalosti a samostatnosti.

STARŠÍ PIONÝŘI

Starší pionýři získávali odznaky cesty: Cesta objevů, výkonů a činů.

3.5.3 Vývoj Pionýra po roce 1989

Důležitým měsícem pro Pionýr byl leden 1990, kdy se na celostátní konferenci delegáti rozhodli o osamostatnění Pionýrské organizace od SSM. Na konferenci byl schválen prozatímní statut a program nové organizace Pionýr. Na mimořádném sjezdu SSM v lednu 1990 bylo schváleno, že Pionýr je právním nástupcem PO SSM. Osamostatnění s sebou přibralo několik dalších problémů. Bylo nutné vyvázat vedoucí z pracovních poměrů na školách. Oddílům, skupinám a členům byla dána možnost pokračovat v další dobrovolnické práci pro již samostatnou organizaci Pionýr.

Na začátku devadesátých let je Pionýr stále chápán jako totalitní organizace. Veřejnost si ustálila názor, že Pionýr neexistuje a končí svou činnost. Školství se distancovalo od Pionýra, tím zaniklo právo na využívání jejich prostor a v důsledku ekonomické reformy, takže se zhoršovaly podmínky pro činnost. I vnitřní podmínky činnosti nebyly zrovna nejlepší. Organizační výstavba byla slabá a proto i některé skupiny nedokázaly pracovat samostatně. V roce 1991 proběhla první celorepubliková konference Pionýra, která se usnesla na tom, že je důležité navazovat kontakty v mezinárodních kruzích, ale také spolupracovat s dalšími organizacemi pro děti a mládež.

Pionýr se začala sdružovat a pořádat různé soutěže a veřejné akce.

Největší pionýrskou stálou postupovou soutěží se stala Stezka, která je pořádána i v dnešní době. Do podvědomí také přišly sportovní turnaje a republiková přehlídka Dětská porta.

Od roku 1991 se začala prohlubovat činnost a do dnešní doby, kdy Pionýr z. s. je jednou z největších organizací v České republice.

K 31. prosinci 2014 funguje na území naší republiky 265 pionýrských skupin, 545 oddílů a 109 klubů. Pionýr také sdružuje 13 606 členů všeho věku.

II. ČÁST

4. Výchova i činnost v PS Bludov

4.1 Pionýrská skupina Bludov

V této části se budu věnovat činnosti pionýrské skupiny Bludova v letech 1982 – 1983. PS Bludov se nacházela ve vesnici Bludov, která je položena přibližně 5 kilometrů východně od města Šumperk. Sídlo PS Bludov bylo místní Základní devítileté škole. Jak jsem již naznačil, v historii Pionýra každá PS měla oddíly podle počtu tříd na ZŠ a k nim ještě přidružené oddíly. V letech 1982- 1983 bylo v PS Bludov fungujících 25 oddílů. Toto téma se bude zajímat, jakou zájmovou činnost PS Bludov naplňovala před rokem 1989.

4.2 Výchova v duchu komunistické mravnosti.

Jeden z prvních druhů činností PS Bludov byla výchova v duchu komunistické mravnosti. Začátkem školního roku pravidelně probíhal sjezd SSM ČSR, který se konal v Praze.

V měsíci říjnu pak 5 zástupců z každého oddílu volilo nové členy skupinové rady. Tyto volby se neobešly bez doprovodného programu (Vystoupení pěveckého kroužku, a promítání filmu. Nedlouho poté ve stejném měsíci probíhalo školení skupinové rady ve městě Šumperku v Okresním domě Pionýru a mládeže. Tyto byly zpravidla tří denní.

V měsíci listopadu byly uspořádány oslavy Velké říjnové socialistické revoluce. Pro mladší pionýry byla oslava naplánovaná nejdříve. V závěru oslav byly dětem promítnuty sovětské filmy. Po promítání se celá obec zapojila do průvodu na jehož konci se odhaloval památník zakladateli KSČ. Ve stejném měsíci se pak konala kvízová soutěž s názvem „SSSR- země našich přátel“ Nevýhodou těchto soutěží byla jednotvárnost, protože každý kvíz, nebo soutěž byly skoro na to samé téma a tím bylo samozřejmě SSSR.

26. ledna 1983 se sešla tříčlenná družstva pionýrů na soutěži ve znalosti Lidových milic. K soutěži si přinesli dostupné materiály a dali se do práce.

Dle mého zjištění byla společenskovední zájmová činnost velmi jednotvárná a kladla hlavně důraz na politickou výchovu v rámci SSSR.

4.3 Výchova tělesná

Je zajímavé v jakých formách sportovní a tělovýchovná činnost probíhala na Šumpersku. Určitě to nebyl jen případ tohoto kraje. Ale nabídka sportovní činnosti PS byla velmi široká. Sportovní a tělovýchovná činnost už nebyla tak stereotypní. Sportovním činnostem se dostávalo ve velké míře jak chlapcům, tak i děvčatům. Prvním aktivitou, která stojí za zveřejnění je turnaj v malé kopané, který se konal několikrát do roka.

Další důležitou aktivitou, která chybí v dnešní výuce je Branný pochod během kterého, se plnily různé úkoly (topografie, střelení ze vzduchových pistolí, zdravotní a hod granátem.)

Pod zkratkou MAČP se skrývala další sportovní soutěž. Tato soutěž se nazývala Mezinárodní atletický čtyřboj přátelství. Ve čtyřboji soutěžili jednotlivci tak i šestičlenné skupiny. Důležitou prosincovou soutěží byl turnaj ve stolním tenise, ve kterém soutěžilo 17 chlapců roztržících do dvou kategorií.

Děvčatům byla dána možnost zúčastnit se soutěže ve sportovní gymnastice. Soutěžily ve třech disciplínách: přeskok, prostná a hrazda. Další činností, která se konala každým rokem, byl Orientační běh. Všechny soutěže a činnosti probíhaly v rámci celého okresu. V rámci branné výchovy se v dubnu 1983 konalo skupinové kolo branné soutěže „O partyzánský samopal.“ Soutěž byla rozdělena do třech kategorií a zúčastnilo se jí více než 250 účastníků.

Zájmová sportovní činnost byla v PO SSM velmi využívána. Kromě široké palety sportů a branných soutěží, se členové PS Bludov často vydávali na různé výpravy po Hrubém Jeseníku. V průběhu těchto výletů, děti většinou plnili různé úkoly.

4.4 Polytechnické vzdělávání

Polytechnické vzdělávání slouží dětem k získávání základních a praktických dovedností v průběhu celého roku. Tyto činnosti jsou a byly důležitou součástí každého oddílu. Děti se při činnostech seznamovaly s různými typy materiálu a jejich využitím. Do výčtu činností bych zahrnul zejména rukodělné činnosti. Čím byly děti starší, tím náplň těchto činností byla složitější. Děti začínaly prací s papírem a pokračovali až po zpracování kovů a dřeva. Pionýrská skupina pořádala každoročně technickou olympiádu, kde se soutěžilo např. v oblastech, které jsou uvedeny v minulém souvětí. Dalšími byly například modelářské oddíly, nebo kluby mladých elektroniků. Dalším zdrojem pracovních činností byl sběr druhotných surovin. V roce 1982 se PS Bludov sbíral např. papír a textil. Děti se motivovaly tím že si daly úkol donést minimálně 10 kg sběru. Za celkovou váhu sběru byli pak odměněni finančním příspěvkem na činnost.

4.5 Výchova k přírodě

Základním pojmem pro tyto činnosti by měla být nauka o přírodě. Děti se pravidelně na schůzkách naukou o přírodě. V této nauce se děti zabývaly, učením se stop, rozeznáváním rostlin, hub. V této výchovy pracovaly na školních zahrádkách, využívaly dovednosti v celoroční práci a na různých soutěžích a letních zejména na letních táborech.

Členové PS také pomáhali starat se o přírodu pomocí brigád a pomáhali vytvářet naučné stezky. Svaz ochránců přírody s nimi udržoval častý kontakt. PS organizovala sbírání odpadků a úklidy vesnice.

4.6 Rozumová výchova

Do rozumové výchovy bezprostředně patřily výchova k rozvoji myšlení a poznávacích schopností. Několikrát do roka organizace pořádala malé soutěže s cílem rozvíjet dětskou paměť. Nejčastější soutěží byly soutěže o nejrychlejší poskládání Rubikovi kostky. Dále se ve škole konaly i klasické šachové turnaje a olympiády podporující rozvoj učení ve vyučování.

4.7 Souhrn činnosti v PS Bludov

Po přečtení a analýze dokumentů týkajících se PS Bludov musím konstatovat, že zde největší součástí výchovy dětí a mládeže tvořila výchova politická. Nejčastější činností v PS byly organizace a účastnění se oslav různých svátků. Dřívější režim tuto nauku vyžadoval. Základní rysy této činnosti byly vynikající a určitě by mohli inspirovat činnosti v současných skupinách a oddílech.

Nejvíce pozornosti získala tělesná výchova. Výhodou pro Pionýrské skupiny v ČSSR byla spolupráce se školami a možnosti bezplatně využívat veškerého vybavení škol. Na Šumpersku se ve velkém pořádaly sportovní a branné soutěže, ve kterých členové PS Bludov velmi vynikali.

O Polytechnické výchově se dá jen napsat, práce a zájmy dětí v pionýrských oddílech byly velmi rozličné, ale také jich bylo hodně. Zmínil jsem mladé modeláře a kluby mladých elektroniků.

Příroda patřila k pionýrovi jako průkopníkovi již od vzniku organizace a činnosti v PS naznačovaly, že se oddíly této problematice často věnovaly.

5. Výchova v PS Šumperk

Tato kapitola se bude věnovat Pionýrské skupině Šumperk, tedy přímo pionýrskému oddílu Slunovrat, jeho historií a činností s dětmi a mládeží.

5.1 Pionýrská skupina Šumperk

PS Šumperk je jedinou fungující skupinou v okrese Šumperk. Dříve než vešla v platnost, jako PS byla skupina pionýrským centrem a to až do roku 2013. PS Šumperk byl jedinou skupinou pořádající celorepublikovou prezentaci dětských organizací, Bambiriádu.

Původně bylo na Šumpersku více skupin, ty ale postupem času zanikly. Jednou z nich byla i IV. PS Šumperk. 31. 12. 2014 sdružuje PS Šumperk 2 oddíly. Prvním oddílem, který uvedu je Bushcraft oddíl sídlící přímo ve městě Šumperk v areálu bývalých kasáren a je jediným oddílem využívajícím Pionýrský dům. Oddíl se zaměřuje přírodovědnou výchovnou činností. Bushcraftem se totiž rozumí dovednost žít a přežít v přírodě. Dalším oddílem je potom Tábornický oddíl Slunovrat, který je podstatně starší.

5.2 Tábornický oddíl Slunovrat

Oddíl Slunovrat sídlící v obci Novém Malíně funguje již od roku 1995. Jeho název byl vytvořen ve spojení s mohylou letního slunovratu nacházející se nad obcí. Tento oddíl vznikl za účelem sdružování mládeže ve volném čase v obci Nový Malín a přidružených částí, zanedlouho se přidal k PS Šumperk, dříve fungujícím pod názvem PC Šumperk. I když byl oddíl pod PS vždy fungoval jako samostatná jednotka a služby PS využíval jen v případech účetnictví. Během let rozšířil svoji členskou základnu, která čítá 35 členů z toho 22 registrovaných ve věku od šesti do osmnácti let. Krizovým obdobím byl rok 2003/2004 kdy oddíl navštěvovalo pouze 13 členů a oddíl přišel na chvíli o klubovnu. V oddíle nyní působí dva vedoucí dětského kolektivu a 4 instruktoři.

5.3 Činnost T. O. Slunovrat

Táborský oddíl Slunovrat se zabýval vždy činností všestrannou. Nikdy nebyl oddílem s přesným vymezením činnosti. Jeho hlavním cílem bylo a je zajištění kvalitního volného času. Schůzky oddílu probíhají vždy jednou týdně v odpoledních hodinách. Činnost oddílu je zahájena vždy začátkem školního roku a ukončena začátkem letních prázdnin.

V prvním měsíci je důležité ustálit program a přivítat nové členy, kteří do oddílu přijdou. Vedoucí oddílu nepořádají žádné náborové akce. Rozšiřování členské základny vedoucí nechávají na iniciativě dětí, které po celý rok přivádějí své kamarády. Vedoucí musí proškolit každou osobu o bezpečnosti a seznámit je s řádem klubovny. První měsíc slouží pro seznámení a utužování vztahů v kolektivu. Program činnosti je nutno stále upravovat, protože oddíl sdružuje děti s velkým věkovým rozdílem. Na podzim vedoucí pořádají každotýdenní schůzky a učí děti samostatnosti a seberealizaci. Ve velké míře dochází k přizpůsobování činností dětem, protože každé dítě má právo na svůj názor. Součástí činnosti jsou časté výpravy do okolí, kdy se děti učí poznávat prostředí nacházející se v místě jejich bydliště. V případě pěkného počasí se využívá dětské hřiště, na kterém se hrají sportovní kolektivní hry. Vždy jednou v měsíci rozvíjí děti svůj umělecký cit v rámci rukodělných činností. Na Výletech se také učí soužití s přírodou, například poznávat rostliny a jak se chovat k přírodě. V měsíci prosinci zase děti chodí krmit divokou zvěř. V průběhu roku tvoří vedoucí schůzky v rámci některých svátků (Dušičky, Velikonoce). Nedílnou součástí jsou také letní tábory. Většinou trvají týden a jsou velmi dobře finančně dostupné. Každý rok má tábor specifické téma a hlavní náplní je podpora samostatnosti a seberealizace u dětí. Na táboře v roce 2014 se děti učily práci se dřevem. Oddíl se svůj program snaží každým rokem obměňovat, takže členská základna stále narůstá.

6. Souhrn získaných informací

Minulost i současnost ukázala, že každé skupiny a oddíly, naplňovaly svou činnost různě. V obou případech jsme poukázali na činnost, která se ukázala být velmi rozdílná.

PS Bludov v 80. letech fungovala v jiném státním zřízení a tak její program byl velmi rozdílný od současné doby. V pionýrských skupinách při PO SSM byla důležitá politická výchova a pionýrské skupiny byly v každém městě a vesnici. Program byl stanoven tak, aby se děti sdružovaly často na úrovních okresu při různých příležitostech a oddíly aby udržovaly kontakt se skupinami. Do činnosti byly ve velkém zapojeny děti a mládež, jako vedoucí družin a členové skupinových rad. Tím se učily seberealizovat a vést kolektiv. Bohužel Pionýr před rokem 89 neměl moc společného s dobrovolnictvím. Místy byly děti až nucené docházet. Tím nechci říkat, že to tak fungovalo ve všech PS stejně.

Oproti tomu činnost v dnešním Pionýru na Šumpersku je volnější a zcela dobrovolná. Mnoho skupin zaniklo v 90. letech v důsledku malé členské základny nebo nepochopení Pionýra ze strany veřejnosti. Program v T. O. Slunovrat není naplňovaný systematicky. Chybí mu návaznost spojení programu v oddílových schůzkách a tím pádem i určité nedostatky ve výchově dětí a mládeže. Programem může být spíše aktivizace dětí v Novém Malíně, protože oddíl nemá jasná vymezení. Dle mých dosavadních zjištění jako vedoucího, zde děti hledají místo uceleného programu, spíše možnost trávení času s přáteli a jejich hledání. Současný Pionýr nabízí mnoho výchovných programů a tento oddíl by je měl začít využívat.

ZÁVĚR

V první části jsme kladli za cíl pojednat o výchově mimo vyučování, jaké má funkce a popsat osobnost vedoucího ve výchově mimo vzdělávání. V druhé kapitole jsme si vysvětlili, co je volný čas, jak rozlišujeme zájmové činnosti, nastínili vývoj volného času a představili si největší sdružení volného času.

Cílem třetí kapitoly bylo seznámení se zapsaným spolkem Pionýr, porozumění jeho programu a různorodé činnosti. Dalším cílem bylo představení osoby vychovatele v Pionýru. Následovalo představení ideálů a historie organizace. Historie se vyčlenila do třech období od založení organizace.

Cílem druhé části byla výchova v Pionýru na Šumpersku v minulosti a v současnosti. Čtvrtá kapitola pojednávala o již zaniklé PS Bludov. Analýzou kroniky PS Bludov jsme si představili činnost Pionýra na Šumpersku na začátku osmdesátých let a shrnuli jeho program.

V páté kapitole bylo cílem představit program současného Pionýra na Šumpersku, rozebrat činnost oddílu Slunovrat. V závěru práce jsme komparovali zjištěné údaje.

Bylo zjištěno, že Pionýr v okrese Šumperk upadl téměř v zapomenutí. Činnost organizace za komunismu bohužel nechala hodně negativ pro veřejnost, která se promítla do současnosti. V budoucích letech bych chtěl na Šumpersku znovu rozšířit činnost tohoto spolku a dostat ho do podvědomí většiny obyvatel.

Seznam použitých zkratek

ČRP	Česká rada Pionýra
ČSM	Československý svaz mládeže
KOP	Krajská organizace Pionýra
KRP	Krajská rada Pionýra
KSČ	Komunistická strana Československa
PO ČSM	Pionýrská organizace Československého svazu mládeže
PO SSM	Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže
PS	Pionýrská skupina
PVC	Pionýrské vzdělávací centrum
SSM	Socialistický svaz mládeže
ÚR PO ČSM	Ústřední rada Pionýrské organizace Československého svazu mládeže
ÚR PO SSM	Ústřední rada Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže
ÚV ČSM	Ústřední výbor Československého svazu mládeže
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚR PO	Ústřední rada Pionýrské organizace

Seznam použité literatury

BĚLOHLÁVEK, Martin. Vzpomínka na budoucnost: aneb zamyšlení k 20. narozeninám obnoveného samostatného Pionýra. *Mozaika: zpravodaj sdružení Pionýr*. 2010, roč. 2010, č. 5, ISSN 1213-4686

BĚLOHLÁVEK, Martin. 1999. *Tudy šla historie*. Mozaika Listopad 1999. Nemá ISBN

ČERNÁ, Irena a BĚLOHLÁVEK, Martin. *Pionýr 1968 - 1970*. Praha: Česká rada Pionýra, 2001. Nemá ISBN

ČMOLÍK, Otto. 1955. *Ustanovení o Pionýrské organizaci ČSM a jeho výklad*. Praha: Mladá fronta. Nemá ISBN

ČMOLÍK, Otto a kol. 1983. *Kapitoly z dějin pionýrské organizace v Československu*. Praha: Mladá fronta. Nemá ISBN

HOFBAUER, Břetislav, *Pionýrská organizace Československého svazu mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HOFBAUER, Břetislav, CACH, Josef. *Kapitoly z vývoje dětských hnutí a organizací*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967.

PIONÝR. *Statut a program Pionýra*. Praha, 2010. Nemá ISBN

PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK, Břetislav HOFBAUER, Vlasta HRDLIČKOVÁ a Alena PAVLÍKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711

PRŮCHA, Jan et al. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

ŠTURMA, Jaroslav. *Co se událo a o co šlo v pionýrské organizaci v letech 1967 - 1969?* Praha: Pionýr, 2004,

TOMAN, Vlastislav. *Zapomenutá historie - Pionýrské zájmové kluby (1960- 1973)*. Praha: Pionýr, 2004. Nemá ISBN

Internetové zdroje

Historie Pionýrského hnutí. In: *Pionýr* [online]. [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/index.php?page=hi>

Klíčení [online]. 2013 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://kliceni.cz:81/index.php?loc=001>

O zřizování kluboven mládeže na školách II. a III. stupně. In: *Pionýr* [online]. 2012 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/o-pionyru/historie/vestnik1948>

O Pionýrských oddílech Junáka na základních a středních školách. In: *Pionýr* [online]. 2012 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.pionyr.cz/o-pionyru/historie/vestnik1949>

O nás. *Duha, sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi*. [online]. © 2000 – 2009 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.duha.cz/o-nas>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tomáš Složil
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Výchovné vlivy organizace Pionýr v minulosti a dnes
Název v angličtině:	Education influences of Pionýr in Šumperk region in the past and nowadays
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce se zabývá výchovou v organizaci Pionýr v minulosti a v současnosti. V teoretické části specifikujeme pojmy výchova a volný čas. Také rozebereme strukturu Pionýra. Ve druhé části se věnujeme výchově v Pionýru na Šumpersku z pohledu 80. let a ze současnosti.</p>
Klíčová slova:	Pionýr, výchova, historie, volný čas
Anotace v angličtině:	<p>This thesis is concerned with education in the organization Pionýr in the past and at present. The theoretical part specifies the terms education and leisure. Also, we analyze the structure of the Pioneer. In the second part we dedicated to the education of the pioneers in the Šumperk from the perspective of the 80's and from the present.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Pioneer, education, history, leisure
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	37 s.
Jazyk práce:	Český

